Jyväskylän seudun
JÄTELAUTAKUNTA

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen tarkastelu Toivakan kunnassa

8.3.2018

SISÄLLYS

MÄÄRITELMIÄ 3
1 JOHDANTO 4
1.1 Selvitystyön taustaa 4
1.2 Tarkasteltava alue 4
1.3 Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen 4
1.4 Kuljetusjärjestelmästä päättäminen 5
1.4.1 Jätelain edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle 5
1.5 Käytetyt tausta-aineistot 6
2 TARKASTELTAVAN ALUEEN KULJETUSOLOSUHTEET 6
2.1 Väestö, asukastiheys ja kiinteistömäärät 6
2.2 Jätehuoltomääräysten velvoitteet 7
2.3 Jätemäärät 7
3 JÄTELAIN EDELLYTYSTEN TÄYTTYMISEN TARKASTELU 7
3.1 Alueella on tarjolla jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. 7
3.2 Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle 10
3.3 Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan 12
4 YHTEENVETO 13
LIITTEET 1–2 Kuljetusyrittäjien toiminta-alueet

MÄÄRITELMIÄ

Tässä selvityksessä tarkoitetaan

Kiinteistöittäisellä jätteenkuljetuksella kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta, jossa jätelajit noudetaan kiinteistölle sijoitetusta keräyspisteestä tai kahden tai useamman kiinteistön yhteiskeräyspisteestä.

Kiinteistön haltijan järjestämällä jätteenkuljetuksella kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta, jossa kiinteistön haltija vastaa jätteenkuljetuksen hankkimisesta sopimalla asiasta yksityisen jätteenkuljetusyrityksen kanssa jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Kunnan järjestämällä jätteenkuljetuksella kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta, jossa kunnallinen jäteyhtiö, Mustankorkea Oy, vastaa jätteenkuljetuksen kilpailuttamisesta sekä tilaamisesta noutamaan jätteet kiinteistöiltä jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Kunnan jätehuoltojärjestelmällä kunnan järjestämän jätehuollon kokonaisuutta, jonka kautta kunta huolehtii kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvista jätteistä. Kunnan jätehuoltojärjestelmä koostuu keräys- ja vastaanottopisteistä, kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta sekä jätteiden käsittelystä.

Kunnan vastuulle kuuluvalla jätteellä asumisessa syntyvää jätettä, sosiaali- ja terveyspalveluissa, koulutustoiminnassa, julkisoikeudellisten yhteisöjen ja yhdistysten hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte sekä se liikehuoneistoissa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä asumisessa syntyvien jätteiden kanssa.

Asumisessa syntyvällä jätteellä kaikkea vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajanasunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä sen lajista, laadusta ja määrästä riippumatta.

1 JOHDANTO

1.1 Selvitystyön taustaa

Nykyinen jätelaki (646/2011) tuli voimaan 1.5.2012. Sen mukaan kunnan, jossa tällöin oli käytössä vanhan jätelain mukainen sopimusperusteinen jätteenkuljetus, tuli tarkastella täyttääkö se kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskevat jätelain 37 §:n edellytykset ja tehtävä asiassa päätös viimeistään vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Toivakan tekninen lautakunta teki päätöksen 10.4.2013 (25 §) jatkaa sopimusperusteista kuljetusjärjestelmää kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena. Teknisen lautakunnan tekemää päätöstä ei perusteltu, millä tavoin kuljetusjärjestelmä on päätöksentekohetkellä täyttänyt jätelain edellytykset.

Jätehuoltoviranomaisen on kuljetusjärjestelmäpäätöksen tehtyään säännöllisesti seurattava ja valvottava jätelain mukaisten edellytysten täyttymistä ja tarvittaessa muutettava päätöstä, jos lain mukaiset edellytykset eivät täyty. Toivakan kunnasta tuli Mustankorkea Oy:n osakas 1.1.2018. Mustankorkea Oy on kunnallinen jäteyhtiö, jonka muita osakaskuntia ovat Jyväskylä, Laukaa ja Muurame. Toiminta-alueen seudullisena jätehuoltoviranomaisena toimii Jyväskylän seudun jätelautakunta, joka on toimivaltainen jätteenkuljetuspäätöksen uudelleen tarkasteluun.

1.2 Tarkasteltava alue

Jätteenkuljetusjärjestelmän tarkastelu koskee Toivakan kuntaa. Tarkastelu koskee kunnan vastuulle kuuluvaa yhdyskuntajätettä pois lukien sako- ja umpikaivoliete. Tarkastelu koskee lisäksi pakkausjätteiden (lasi-, metalli- ja kartonki) kiinteistökohtaista keräystä.

Sako- ja umpikaivolietteet on jätetty tämän tarkastelun ulkopuolelle niiden erityispiirteiden vuoksi. Jätehuoltoviranomainen tekee erillisen, koko toiminta-alueen kattavan, jätelain mukaisen selvityksen asumisessa syntyvien lietteiden kuljetuksista ottamalla huomioon jätteen laatu, keräys- ja kuljetusolosuhteet.

Kunnan vastuulla on järjestää asumisessa, kuten vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvän jätteen jätehuolto. Kunnan vastuulle kuuluvat lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluissa, koulutustoiminnassa sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sekä niiden liikehuoneistojen yhdyskuntajätteet, jotka kerätään kiinteistöllä yhdessä edellä tarkoitettujen jätteiden kanssa.

1.3 Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Jätteenkuljetuksessa on kyse julkisesta välttämättömyyspalvelusta, jonka on toimittava kaikissa oloissa, kaikkina aikoina ja kaikilla alueilla. Jätelaki asettaa kiinteistöittäiselle jätteenkuljetukselle tiettyjä edellytyksiä. Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä ja jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Lisäksi jätelaki edellyttää, että jätteenkuljetusyrittäjän on oltava hyväksytty jätelain mukaisesti ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin.

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus voidaan järjestää:

1) **Kunnan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 36 §)**
   - Kunnallinen jäteyhtiö Mustankorkea Oy huolehtii jätteenkuljetuksen kilpailuttamisesta hankintalain mukaisesti siten, että kuljetusyrittäjillä on tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätehuoltopalveluiden tuottamiseen
   - Sopimussuhde syntyy jäteyhtiön ja kuljetusyrittäjän välillä
   - Kyseessä on kiinteistön haltijalle tarjottava julkisoikeudellinen palvelu, josta perittävä maksu määrätään jätetaksan mukaisesti
   - Jätetaksan hyväksyy Jyväskylän seudun jätelautakunta

2) **Kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 37 §)**
    - Kiinteistön haltija sopii itse valitsemansa kuljetusyrittäjän kanssa jätteen kuljetuksesta järjestämästään keräyspaikasta kunnan määräämään vastaanottopaikkaan
    - Kiinteistön haltijalla on velvollisuus tarkistaa, että jätteitä kuljettava yritys kuuluu jätelain mukaiseen jätehuoltorekisteriin
    - Kyseessä on kiinteistön haltijan ja kuljetusyrittäjän välinen yksityisoikeudellinen sopimus, jossa kuljetusyrittäjä perii kuljetuspalveluista yksityisoikeudellisen maksun

1.4 Kuljetusjärjestelmästä päättäminen

Jätehuoltoviranomaisen toimivaltaan kuuluu päättää siitä, järjestetäänkö kiinteistöittäinen jätteenkuljetus kunnassa tai sen osassa kunnan vai kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena. Viranomaisen harkintavaltaa jätteenkuljetusjärjestelmää valittaessa on jätelaissa rajattu, jotta varmistetaan kunnan vastuulle säädetyn jätteen jätteenkuljetuspalvelujen saatavuus, laadukkuus ja toimivuus myös silloin, kun jätteenkuljetusyrittäjän valinta jätetään kiinteistön haltijalle (HE 199/2010). Päätös jätteenkuljetuksen järjestämisestä kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena voidaan tehdä vain silloin, kun jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät (KHO 2016:19). Jätehuoltoviranomainen voi rajata tällaisen päätöksen koskemaan vain tiettyä jätelajia tai tietynlaatuisia jätteitä.

Päätettäessä kiinteistöittäisestä jätteenkuljetusjärjestelmästä on jätehuoltoviranomaisen tehtävä asiassa hallintolain mukainen valituskelpoinen päätös. Päätöksenteko on viranomaistoimintaa ja jätehuoltoviranomaisena toimiva Jyväskylän seudun jätelautakunta ratkaisee asian itsenäisesti. Viranomaisen on ennen kuljetusjärjestelmäpäätöksen tekemistä tai muuttamista varattava kaikille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin päätöksenteolla voi olla huomattava vaikutus, mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja lausua mielipiteensä asiasta. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Hallintolain mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Osakaskunnan kantaa säilyttää kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus ei voida pitää riittävänä selvityksenä siitä, että koko kunnan alueella täyttyisivät laissa asetetut edellytykset kyseiselle järjestelmälle: nykyisen jätelain mukaiset kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönoton edellytykset ovat tiukemmat kuin vuoden 1993 jätelain mukaisen sopimusperusteisen jätteenkuljetuksen käyttöönoton edellytykset. Päätöksen lainmukaisuudesta ei voida varmistua pelkästään sillä perusteella, miten käytössä ollut sopimusperusteinen jätteenkuljetusjärjestelmä on kunnan arvion mukaan toiminut (KHO 2016:19).

Jätehuoltoviranomaisen ei ole pakko valita kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta siinäkään tapauksessa, että jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyisivät. Viranomainen voi sille kuuluvan harkintavallan nojalla päättää tässäkin tapauksessa siirtymisestä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Selvitysten on osoitettava jätelaissa säädettyjen edellytysten täyttyvän vain päätettäessä jatkaa kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta (KHO 2016:20).

Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen voidaan jätelain ja sen perusteluiden sekä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätösten nojalla katsoa olevan ensisijainen vaihtoehto kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestämiseksi.

1.4.1 Jätelain edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle

Jätehuoltoviranomainen voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena, jos voidaan perustellusti osoittaa, että;

1) Alueella on tarjolla jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

2) Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

3) Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Jätelain edellytysten ja samalla päätöksen lainmukaisuuden arvioimiseksi on varmistuttava siitä, että päätöstä tehdessä hallintolaissa tarkoitetut asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset ovat olemassa.

Jotta jätelaissa säädettyjen vähimmäisedellytysten (kohdat 1-3) täyttymistä voidaan arvioida, tulee päätöksenteon tueksi tehtävässä selvityksessä kuvata päätöksen kohteena olevia alueita riittävän yksityiskohtaisesti ja niin, että kysymyksessä oleviin jätelajeihin mahdollisesti liittyvät erityispiirteet otetaan huomioon. Selvityksessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota niihin alueiden ominaisuuksiin, joilla on merkitystä jätteenkuljetuksen ja sen kustannusten tai toimivuuden kannalta, kuten asuinkiinteistöjen määrään ja tiheyteen, kuljetusmatkoihin tai alueen kuljetusoloihin muutoin. Samankaltaiset alueet voidaan tarkastelussa yhdistää, mutta kuljetusolojen kannalta erityyppisiä alueita, kuten esimerkiksi keskustaajamaa, hyvin harvaan asuttuja alueita ja saaristoalueita, on yleensä syytä tarkastella erikseen. Arvioinnissa on otettava huomioon myös kuljetuspalveluista perittävät maksut (KHO 2016:19).

1.5 Käytetyt tausta-aineistot

Kiinteistöjen jätehuoltojärjestelyitä on tarkasteltu Toivakan kunnasta ja jätteenkuljettajilta saatujen tietojen perusteella. Näitä tietoja on verrattu väestörekisterikeskuksen rakennusrekiseriaineistoon. Saadut tiedot koskevat vuotta 2017.

Jätehuoltoviranomainen on tehnyt kunnassa toimiville jätteenkuljetusyrityksille (2 kpl) kyselyn, jossa selvitettiin mm. yrityksen toiminta-alue, kerätyn kuntavastuullisen jätteen määrää ja jäteastian tyhjennyshintoja. Selvityksen tausta-aineiston hankkimiseksi lähetettiin myös Toivakan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kysely jätehuollon valvonnasta.

Ympäristöministeriön julkaisemassa jätelakioppaassa (Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2015) annetaan suosituksia yhdyskuntajätehuoltoa koskevien tulkinnallisesti haastavien jätelain eri säännösten soveltamisesta. Oppaassa mainitut seikat, joita tulee tarkastella arvioitaessa kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta, on otettu selvitystyössä huomioon.

2 TARKASTELTAVAN ALUEEN KULJETUSOLOSUHTEET

2.1 Väestö, asukastiheys ja kiinteistömäärät

Toivakassa on noin 2 400 asukasta ja sen pinta-ala on 414 km^2 josta vesistöä 53 km^2. Kunta on maaseutumainen kunta, jossa väestötiheys on 6,6 asukasta/km^2 (taulukko 1). Toivakka sijaitsee Keski-Suomen maakunnan kaakkoisosassa, Päijänteen itäpuolella. Tärkeimmät liikenneyhteydet Toivakasta ovat valtatie 13 (Jyväskylä - Mikkeli), joka kulkee kunnan koillisosassa ja valtatie 4 (E75) (Jyväskylä - Heinola), joka halkaisee kunnan alueen pohjois-eteläsuunnassa. Tien itäpuolelle jää noin 2/3 kunnan alueesta.

Toivakan kirkonkylä muodostaa keskustaajaman, jossa asukkaiden osuus on noin 40 %. Haja-asutusalueella on useista erikokoisia kyliä, joiden väkiluku kaksin- tai jopa kolminkertaistuu kesäisin vapaa-ajan asukkaiden myötä. Kyliä ovat mm. Haukanmaa, Heiska, Huikko, Humalamäki, Kankainen, Nisula, Paloskylä, Ruuhimäki, Taka-Toivakka, Vihijärvi ja Viisarimäki.

Toivakassa asuinkiinteistöjä on yhteensä 2 210 kpl, josta vakituisesti asuttuja pientaloja 1 134 kpl ja rivitaloja 43 kpl. Kerrostaloja kunnassa ei ole yhtään. Vapaa-ajan kiinteistöjä on alueella runsaasti, yhteensä 1 033 kpl, eli noin 47 % asuinkiinteistöjen kokonaismäärästä (taulukko 2).

Taulukko 1. Alueen ominaisuuksia

Toivakan tunnuslukuja	
Väkiluku	2 433
Pinta-ala	414 km^2
Vesistöä	53 km^2
Väestötiheys	6,6 asukasta/ km^2
Taajama-aste	40,4 %
Asuntokuntia	1 081
lähde: tilastokeskus (tilanne 31.12.2016)	

Taulukko 2. Toivakan asuinkiinteistöjen määrät

	asuinkiinteistöjen määrä (rakennusrekisteri)	**osuus asuinrakennusten kokonaismäärästä**
vakituiset pienkiinteistöt	1134	51 %
rivitalot	43	2 %
vapaa-ajan kiinteistöt	1033	47 %
yhteensä	**2210**	

2.2 Jätehuoltomääräysten velvoitteet

Jätelain mukaisesti kaikkien asuinkiinteistöjen, myös vapaa-ajan kiinteistöjen, tulee kuulua kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen ja järjestää kiinteistölle tarvittavat jäteastiat jätehuoltomääräysten mukaisesti. Kiinteistöt voivat järjestää jätehuollon joko omalla tai yhteisellä jäteastialla. Kiinteistöllä on oltava jäteastiat vähintään seka- ja biojätteelle. Biojätteen voi vaihtoehtoisesti myös kompostoida. Vähintään viiden huoneiston kiinteistöillä tulee olla kiinteistökohtaiset jäteastiat lisäksi lasille, metallille sekä kartongille. Kiinteistön haltija sopii jäteastian tyhjennyksistä haluamansa jätteenkuljetusyrittäjän kanssa.

2.3 Jätemäärät

Kunnan järjestämisvastuulla olevat yhdyskuntajätteet toimitetaan kiinteistön haltijan järjestämästä keräyspaikasta kunnan määräämään vastaanotto- ja käsittelypaikkaan eli Mustankorkea Oy:lle. Kiinteistöillä erilliskerätyt tuottajavastuulliset jätteet kuljetusyrittäjät toimittavat suoraan tuottajien järjestämiin vastaanottopaikkoihin. Vuonna 2017 sekajätettä syntyi yhteensä 339 tonnia ja biojätettä 69 tonnia.

3 JÄTELAIN EDELLYTYSTEN TÄYTTYMISEN TARKASTELU

3.1 Alueella on tarjolla jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Kuljetuspalveluiden kattavuus ja luotettavuus

Jätehuoltoviranomaisen tiedon mukaan kunnassa toimii kaksi ulkopaikkakuntalaista kuljetusyritystä, joista toinen on valtakunnallinen toimija. Molemmat yritykset toimivat myös muiden kuntien ja muiden jätehuoltoviranomaisten alueilla. Molemmat kuljetusyrittäjät tarjoavat palveluitaan lähes koko kunnan alueella seka- ja biojätekuljetuksissa. Palvelujen luotettavuuden yhtenä mittarina voidaan pitää kuljetusyritysten hyväksymistä ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin, johon alueella toimivat jätteenkuljetusyritykset kuuluvat.

Mikäli yksityistä kuljetuspalvelua ei ole saatavilla tai sitä ei esimerkiksi puuteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi voida järjestää, on kunnalla velvollisuus osoittaa jokin keräyspaikka kiinteistön jätteille. Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei täydennetä aluekeräyksellä eikä tarjolla ei ole kunnan tai jäteyhtiön ylläpitämiä keräyspisteitä vaikeiden kulkuyhteyksien varrella tai saaressa sijaitseville kiinteistöille.

Kuljetusyritysten asiakasvolyymit poikkeavat huomattavasti toisistaan, kuten kuvasta 1 voidaan havaita. Tarkastelussa on keskitytty asumisessa (vakituisissa ja vapaa-ajan kiinteistöissä) syntyvien jätteiden kuljetusosuuksiin eri jätejakeissa. Määräävässä markkina-asemassa oleva yritys ei saa kuitenkaan käyttää asemaansa hyväkseen palveluiden hinnoittelussa. Mikäli kiinteistö ei pysty aidosti kilpailuttamaan jätteenkuljetuksia, ei järjestely täytä jätelain vaatimusta kuljetuspalveluiden tarjonnan kattavuudesta ja tasapuolisuudesta. Kuljetusyrittäjien toiminta-alueet on kuvattu liitteenä olevilla kartoilla (Liitteet 1–2).

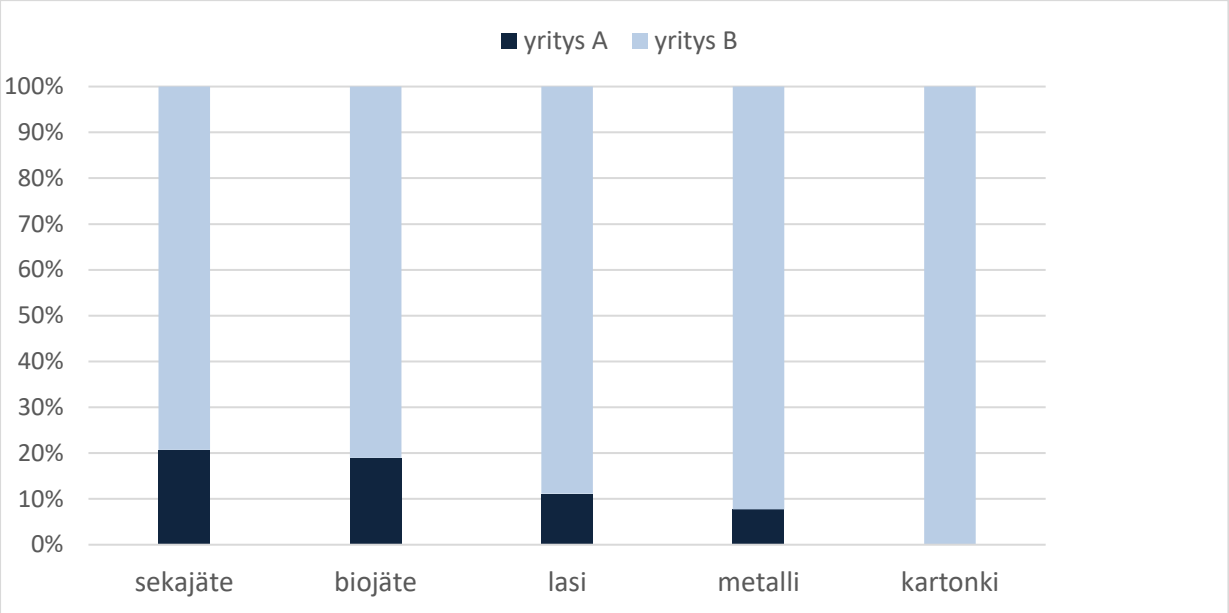

Kuva 1. Kuljetusyritysten asiakasosuudet asumisessa syntyvien jätteiden kuljetuksissa.

Palvelun kohtuullisuus ja syrjimättömyys

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on kyse yksityisoikeudellisesta sopimuksesta, jossa kiinteistön haltija tekee valinnan eri yritysten ja hintavaihtoehtojen kesken. Sopimuksen tekeminen ei kuitenkaan ole vapaaehtoista, koska kiinteistön haltijan on jätelain mukaan järjestettävä jätteenkuljetus sopimalla siitä jätehuoltoyrityksen kanssa. Jätteenkuljetus voidaan rinnastaa välttämättömyyspalveluihin, jolloin on tärkeää taata palveluiden saatavuus kohtuullisesti ja tasapuolisesti.

Jätemaksun tasapuolisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai eri alueita ei aseteta perusteettomasti toisistaan poikkeavaan asemaan. Kohtuullisuuden vaatimusta voidaan arvioida esimerkiksi silloin, kun jollakin alueella on vain yksi jätteenkuljetuspalveluja tarjoava yritys ja jolla on siten hinnoittelussaan mahdollisuus käyttää määräävää markkina-asemaansa hyväkseen.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on mahdollista ottaa taksaohjaus käyttöön. Esimerkiksi sekajätteen tyhjennyshinnalla voitaisiin subventoida biojätteen keräystä tai lasin ja metallin lajitteluun voitaisiin kannustaa alhaisilla kuljetushinnoilla. Jätehuoltoviranomaisen hyväksymässä taksassa on myös mahdollista käyttää tasataksaa, jolloin koko toimialueella olisi yhtenäiset hinnat, ei pelkästään kuntakohtaisesti.

Tutkimusten mukaan kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kuljetushinnat ovat jopa 20 % edullisemmat kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa (Ympäristöministeriön raportteja 20/2016). Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tutkimuksessa vuodelta 2010 puolestaan osoitettiin, että siirtyminen kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään alensi asiakashintoja keskimäärin 40 %.

Hintavertailu

Jäteastian tyhjennyshinta muodostuu käsittely- ja kuljetusosuuksista. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa käsittelyosuus on jätehuoltoviranomaisen määrittelemän jätetaksan mukainen ja

kuljetusosuuden kuljetusyrittäjät määritelevät itse. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistöt voivat joutua eriarvoiseen asemaan, kun tyhjennyshinnat poikkeavat kiinteistöittäin kilpailutilanteen, kuljetusmatkojen ja -kustannusten sekä olemassa olevien keräysreittien vaikutuksesta. Tällöin syrjimättömyysehdon toteutuminen on epävarmaa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätemaksut voivat olla erisuuruisia toiminta-alueen kunnissa, mutta eivät saa poiketa toisistaan saman kunnan sisällä. Jätelaissa on säädetty kunnan jätemaksujen määräämisen perusteista, joilla varmistetaan kuntalaisten tasavertainen kohtelu.

Kuvassa 2 on esitetty eri jäteastioiden keskimääräiset tyhjennyshinnat Toivakassa ja niitä on verrattu jätehuoltoviranomaisen toiminta-alueen kuntiin, joissa on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus (Jyväskylä ja Muurame). Kuten kuvasta havaitaan, Toivakan keskimääräiset tyhjennyshinnat ovat selvästi korkeammat kuin Jyväskylässä tai Muuramessa. Kotitalouden tyypillisimmän sekajäteastian, 240 l, keskimääräinen tyhjennyshinta Toivakassa on lähes 70 % kalliimpi kuin kunnan järjestämän kuljetuksen alueilla. Rivitaloilla tyypillisesti käytössä oleva 600 litran sekajäteastian tyhjennys on puolestaan 68—93 % kalliimpaa. Hintaerot muodostuvat pääasiassa jäteastian tyhjennyshinnan kuljetusosuudesta.

Pakkausjätteiden tyhjennyshinnassa voidaan periä vain kuljetusosuus, sillä jätteiden käsittely on kotitalouksille maksutonta. Lasin ja metallin tyhjennyshinnat ovat jopa 190 % korkeammat kuin Jyväskylässä ja 105 % korkeammat kuin Muuramessa. Vastaavasti kartongin tyhjentäminen on 113–163 % kalliimpaa.

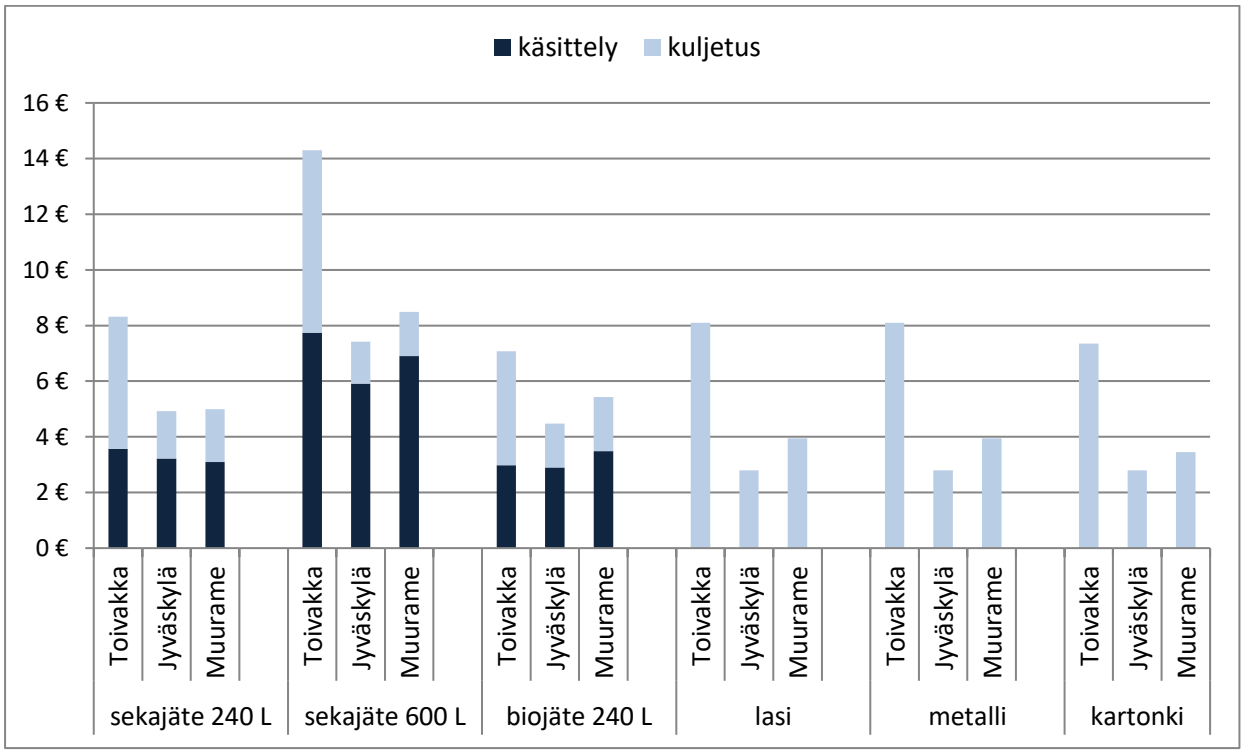

Kuva 2. Hintavertailu Toivakan, Jyväskylän ja Muuramen jäteastioiden tyhjennyshinnoissa (€/tyhjennys, alv 0 %)

Maksujen perintä ja maksuvaikeudet

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa asiakkaan ja jätehuoltoyrityksen välillä on yksityisoikeudellinen sopimus, jolloin maksuista tehtävät muistutukset käsitellään yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuvana kiistana käräjäoikeudessa.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa maksuvaikeuksiin joutuneen kiinteistön maksamattomat laskut voivat johtaa jätehuoltopalvelun lakkauttamiseen eikä kiinteistö saa tarvitsemiaan jätehuoltopalveluita. Viime kädessä kotitalouksien jätteenkuljetusten saatavuudesta vastaa kunta.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätemaksu on julkisoikeudellinen maksu ja sellaisenaan suoraan ulosottokelpoinen. Maksuvaikeuksien takia jätehuoltopalveluita ei koskaan keskeytetä. Jätemaksuista tehtävät huomautukset ja virheen korjaukset käsitellään ensisijaisesti jäteyhtiössä, mutta kiinteistöillä on aina oikeus tehdä jätemaksusta lisäksi muistutus jätehuoltoviranomaiselle. Jätehuoltoviranomainen tekee asiassa päätöksen, josta on valitusoikeus edelleen hallinto-oikeuteen.

3.2 Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle

Jätehuollon yleinen toimivuus kunnassa – jätehuoltomääräysten noudattaminen
Jätehuollon toimivuutta voidaan arvioida muun muassa sen perusteella, miten kiinteistöt noudattavat jätehuoltomääräyksiä. Jätehuoltomääräyksiin on koottu jätelain keskeisimmät tavoitteet jätehuollon turvalliselle järjestämiselle terveyden ja ympäristön kannalta. Jätelainsäädännön perusteella kaikkien asuinkiinteistöjen on järjestettävä kiinteistölle jätteen keräys ja huolehdittava jätteen kuljettamisesta asianmukaiseen käsittelypaikkaan. Kiinteistön kuuluminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen on pakollista. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltosopimuksen tekeminen on kiinteistön vastuulla.

Jätteenkuljetusyrittäjiltä saatuja kuljetustietoja verrattaessa väestörekisterikeskuksen rakennustietoihin, saadaan selville, kuinka monella kiinteistöllä jätehuolto on järjestetty. On kuitenkin otettava huomioon, että taulukossa 3 esitetyt tiedot ovat suuntaa antavia, sillä lähtötiedot yhteisen jäteastian käyttäjistä ovat osittain puutteellisia. Toivakassa on yhteensä 459 vakituisesti asuttua pienkiinteistöä eli 40 % pienkiinteistöistä, joiden jätehuoltoa ei ole järjestetty tai joiden käytöstä tai jätehuoltojärjestelyistä ei ole tietoa. Vapaa-ajan asuntojen jätehuoltojärjestelyiden tiedot ovat hyvin puutteelliset, sillä vain 14 % kuuluu kunnan jätehuoltojärjestelmään.

Taulukko 3. Toivakan asuinkiinteistöjen jätehuoltojärjestelyt, sekajätteen kiinteistöittäinen keräys

	asuinkiinteistöjen määrä (rakennusrekisteri)	kiinteistöittäisessä keräyksessä	jätehuolto järjestetty %
vakituiset pienkiinteistöt	1134	675	60 %
rivitalot	43	43	100 %
vapaa-ajan kiinteistöt	1033	140	14 %
yhteensä	**2210**	**858**	**39 %**

Biojätteen erilliskeräysvelvoite koskee kaikkia kiinteistöjä. Biojätteen voi vaihtoehtoisesti myös kompostoida. Biojätteen erilliskeräysvelvoitteen toteutumista ei voida tällä hetkellä luotettavasti arvioida, sillä jätehuoltomääräysten mukaisia ilmoituksia kompostoinnista tai yhteisen biojäteastian käyttäjistä ei ole saatavilla. Jätteenkuljetustietojen perusteella biojätettä kerätään yhtensä 100 asuinkiinteistöltä. Lisäksi biojätettä kerätään mm. koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluiden kiinteistöiltä. Keräysalue painottuu pääsääntöisesti Toivakan kirkonkylä-Huikko-Ruuhimäki akselille. Muutama asiakas on myös Nisulassa, kunnan lounaisosassa.

Lasin, metallin ja kartongin erilliskeräysvelvoitteet koskevat vähintään 5 huoneiston kiinteistöjä. Tämän kokoisia rivitaloja Toivakassa yhteensä 35 kpl. Kaikilla rivitaloista ei kuitenkaan ole määräysten velvoittamia jäteastioita käytössä. Lasin erilliskeräys on järjestetty 17 kiinteistöllä, metallin 24 ja kartongin 28 kiinteistöllä.

Jätehuoltoon kuulumattomat kiinteistöt ja jätehuoltomääräysten noudattamatta jättäminen heikentävät jätehuollon yleistä toimivuutta. Jätehuollon seuranta on jätehuoltoviranomaisen tehtävä kuljetusjärjestelmästä riippumatta. Puuttuminen näihin epäkohtiin vaatii kuitenkin kiinteistön haltijan järjestämässä

jätteenkuljetuksessa kaikkien osapuolten yhteistä tahtotilaa. Nykyisessä kuljetusjärjestelmässä on yllä esitettyjen puutteiden lisäksi esimerkiksi jätehuoltomääräyksistä poikkeavia pitkiä tyhjennysvälejä, jopa jäteastian tyhjennys soitosta. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltovelvoitteen laiminlyöneet kiinteistöt saadaan nopeammin järjestelmään, reaaliaikaisen jätteenkuljetusrekisterin ansiosta.

Vaikutukset alueelliseen kehittämiseen
Jätehuollon kokonaisuus koostuu jätteen keräyksestä, kuljetuksesta ja käsittelystä. Kuljetusjärjestelmän vaikutus alueelliseen kehittämiseen riippuu siitä, toimiiko alueella kunnallinen monen kunnan yhteinen jäteyhtiö, jolle on siirretty jätteenkäsittelypalvelut vai kilpailuttaako kunta itse jätteenkuljetuksen ja käsittelyn. Jyväskylän seutu on jossain määrin jäänyt jälkeen muusta Suomesta yhdyskuntajätehuollon kehityksessä osaksi siksi, että alueen kunnat ovat jätelainsäädännön tiukentuessa toimineet yksin eivätkä tiiviissä yhteistyössä keskenään, jolloin kuntien resurssit jätehuollon kehittämiselle ovat olleet osin riittämättömät.

Mustankorkea Oy:stä tuli täysin kuntien omistama yhtiö vuoden 2014 lopulla ja osakassopimus hyväksyttiin syksyllä 2016. Jätehuollon palvelutehtävät siirrettiin kunnilta kokonaisuudessaan jäteyhtiön hoidettavaksi tammikuussa 2017. Kunnallisen jäteyhtiön ja kuntien perustaman yhteisen jätelautakunnan myötä on Jyväskylän seudun jätehuollon kehittämisessä ja koordinoinnissa nyt uudet mahdollisuudet. Toivakan yhteneväinen kuljetusjärjestelmä muiden Mustankorkea Oy:n osakaskuntien kanssa tukisi jätehuollon alueellista kehittämistä. Mustankorkean osakaskunnista kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on Jyväskylä ja Muurame. Laukaassa siirrytään kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen syksyllä 2019. Käsittelymenetelmien ja jätteiden käsittelykapasiteettien hoitaminen ja kehittäminen olisi helpompaa, kun tiedetään, mistä ja miten asukkaiden jätteet saapuvat käsittelyyn. Keräystavat, kuljetus ja käsittely voidaan sovittaa paremmin yhteen kuljetusjärjestelmän yhtenäistämisellä yli kuntarajojen.

Nykyisessä järjestelmässä kuntalainen voi vaikuttaa palvelun laatuun joko reklamoimalla tai kilpailuttamalla palvelun. Tällöin reklamointi annetaan suoraan jätteenkuljetusyritykselle, eivätkä reklamaatiot välity jätehuoltoviranomaisen tietoon. Kunnan kilpailuttamassa kuljetusjärjestelmässä reklamaatiot kirjataan ja kootaan keskitetysti jäteyhtiössä. Reklamaatiotiedot toimivat jätehuollon toiminnan kehittämisen työkaluna ja kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ne ovat helposti käytettävissä.

Yhtenä laatukriteerinä jätelaissa on mainittu, että jäte on kuljetettava kunnan määräämään käsittely- ja vastaanottopaikkaan molemmissa kuljetusjärjestelmissä. Kunnan oikeus määrätä jätteen vastaanottopaikka on perusteltua, jotta kunnallinen jäteyhtiö osaa mitoittaa tarvittavan käsittelykapasiteetin mahdollisimman tarkasti tarvetta vastaavaksi ja voi muutoinkin huolehtia asianmukaisesti velvollisuudekseen säädetyn jätehuoltotehtävän hoitamisesta (YM, Jätelakiopas, 5/2015).

Vaikutukset ympäristöön
Jätteenkuljetuksen aiheuttamat vaikutukset ympäristöön ovat lähinnä liikenteen aiheuttamaa: raskas liikenne, melu, pakokaasut sekä liikenneturvallisuus. Alueilla, joissa toimii useampi kuljetusyrittäjä, voi useampi jäteauto tyhjentää eri päivinä eri asiakkaiden astioita. Tällainen ristiinajelu eri päivinä samoilla kadunpätkillä ei ole ympäristön, liikenneturvallisuuden, tai asukkaiden viihtyisyyden kannalta järkevää eikä siten täytä jätelain vaatimusta ympäristöä säästävästä järjestelmästä.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa tyhjennysreittien optimointi tehdään jokaisen alueella toimivan jätehuoltoyrityksen asiakasjoukon perusteella. Vaikka reittien optimointi on nykypäivää ja sellaisenaan tehokasta, kahden eri kuljetusyrittäjän päällekkäisyys syö optimoinnin tehoa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa reittioptimoinnit tehdään kuljetusalueen koko asiakasjoukon kesken, ilman päällekkäisyyttä.

Motivan teettämän suuntaa-antavan laskeman mukaan polttoainetta kuluu keskitetysti kilpailutetussa kuljetusjärjestelmässä noin 14 % vähemmän kuin kiinteistön haltijan järjestämässä. Ramboll Oy:n tekemässä jätteenkuljetusjärjestelmävertailussa puolestaan todettiin, että ajettujen kilometrien määrä vähenee siirryttäessä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Arvioitaessa jätteenkuljetusten vaikutuksia

ympäristöön voidaan näiden tutkimusten perusteella todeta kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen olevan ekologisesti kestävämpi vaihtoehto.

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jäteautojen hiilidioksidipäästöjen määrä on järjestelmästä johtuen suurempi kuin kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa niillä alueilla, joissa toimii enemmän kuin yksi kuljetusyritys. Valtakunnallisen jätelogistiikkaselvityksen mukaan (Liikenne- ja viestintäministeriö, julkaisu 18/2012) suurimpina esteinä energiatehokkuuden parantamiselle jätteenkuljetuksissa nähtiin kuljetuskaluston ikä, koko ja hidas uusiutuminen, pitkät välimatkat ja kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Tutkimuksen mukaan kunnan järjestämä jätteenkuljetus on energia- ja kustannustehokkaampi kuin kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kunnan järjestämän kuljetuksen kilpailutuksessa myös autojen Euro-päästöluokitus on mahdollista laittaa laatupistekriteeriksi. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa voidaan asettaa ehtoja myös jäteautojen päästöttömyyteen, esimerkiksi biokaasuauton käyttöön, kuten Jyväskylässä on tehty.

3.3 Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan

Vaikutukset kotitalouksien asemaan
Jätehuollon järjestäminen on kiinteistön velvollisuus, joka pohjautuu kuitenkin kiinteistön halukkuuteen tehdä sopimus jätteenkuljetusyrittäjän kanssa. Kiinteistönhaltijan on oltava jätehuollon järjestämisessä itse aloitteellinen, tehtävä tarvittavat kuljetussopimukset kuljettajien kanssa ja myös varmistettava, että palveluntarjoaja on ELY-keskukseen asianmukaisesti rekisteröitynyt ammattimainen jätteenkuljetusyritys. Kuntalaiset voivat joutua eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuinka hyvin he osaavat ja kykenevät todellisuudessa hyödyntämään oikeuttaan ja alueen kilpailutusolosuhteita.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistöjen jätemaksut ovat korkeammat kuin kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Ero jätemaksuissa näkyy kuljetusosuuden hinnoittelussa (kohta 3.1 hintavertailu). Kunnan keskitetysti järjestämästä kuljetuksesta hyötyvät erityisesti kotitaloudet ja pienet toimijat, joilla ei yksinään ole suuren tilaajan neuvotteluvoimaa markkinoilla.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistön haltija asioi jätehuoltojärjestelyjä koskevissa asioissa suoraan kunnallisen jäteyhtiön asiakaspalvelun kanssa, pois lukien viranomaispäätöksen vaatimat asiat. Nykyisessä järjestelmässä kiinteistön haltija ottaa yhteyttä joko kuljetusyrittäjään, kunnalliseen jäteyhtiöön tai jätehuoltoviranomaiseen riippuen jätehuoltoa koskevasta asiasta. Vastuiden jakaminen usean tahon kesken aiheuttaa sekaannusta asiakkaan näkökulmasta.

Vaikutukset yritysten asemaan
Päätöksen vaikutukset kunnassa toimiville jätteenkuljetusyrityksille voivat olla joko vähäisiä tai merkittäviä riippuen siitä toimiiko yritys valtakunnallisesti vai paikallisesti. Tässä selvityksessä ei ole tarkasteltu Toivakan jätteenkuljetusten osuutta yritysten kokonaisliiketoiminnasta. Kuljetusyrittäjät toimivat Toivakan lisäksi muidenkin kuntien alueilla ja tarjoavat palveluitaan elinkeinoelämälle. Kunnan vastuulla olevien tyhjennettävien jäteastioiden määrä voi vähentyä entisestään tulevan jätelain muutoksen myötä. Hallituksen esityksessä jätelain muuttamisesta on esitetty, että kunnan vastuulle jäisi vuoden 2019 alusta vain asumisessa ja kunnan omassa toiminnassa syntyvät yhdyskuntajätteet. Päätös ei koske sakoja umpikaivolietettä, jossa yrittäjillä myös on yritystoimintaa. Kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden kuljetus on siis vain osa yritysten toimintaa.

On myös huomattava, että mikäli koko seutukunnalla olisi kunnan järjestämä kuljetus, olisi kilpailutettavia alueita vuosittain tarjolla. Tämä tarjoaa pienillekin yrityksille mahdollisuuden laajentaa toimintaansa myös uusille alueille ja siten kasvattaa liiketoimintaansa. Jätelain mukaan sekä kunnan että kuntien omistaman yhtiön palveluhankinnoissa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia, jossa säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta. Kuljetusyrittäjien tasapuoliset mahdollisuudet

osallistua kunnan jätteenkuljetuspalveluiden tuottamiseen varmistetaan jätelain säännöksillä (36 ja 43 §) (KHO 2016:20).

Keskitetty kilpailutus takaa uusille yrityksille aloittamismahdollisuuden, tehostaa kuljetusyritysten toimintaa ja mahdollistaa innovaatioiden käyttöönottoa. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus on mahdollista kilpailuttaa niin, että pienten tai uusien yritysten markkinoille tulo helpottuu. Keskitetystä kilpailuttamisesta johtuvien yritysvaikutusten merkitys korostaa kuntien vastuuta jätekuljetusmarkkinoiden suunnittelijana. Kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus vahvistaa markkinoilla jo olevia kuljetusyrityksiä ja harvoin antaa mahdollisuuden uusien yritysten tulon alueelle.

Pienet paikalliset kuljetusyritykset voivat myös yrityskauppojen myötä päätyä osaksi suurempia yrityksiä, kuten Keski-Suomen alueella on tapahtunut. Kuljetusjärjestelmän muutos yritysten työllistämisedellytyksiin ovat pieniä, sillä jätehuoltopalvelujen volyymi ei muuttuisi, mutta muutoksia voisi tapahtua yritysten välillä.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan
Jätehuoltoviranomaisen tehtävänä on seurata kiinteistöjen jätehuoltojärjestelyiden asianmukaisuutta molemmissa kuljetusjärjestelmissä. Kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa seuranta on jälkikäteistä ja vaatii useimmiten kuljetustiedostojen muokkaamista käsin, jotta ne saadaan syötettyä viranomaisen omaan rekisteriin seurannan toteuttamista varten. Tällainen toiminta lisää viranomaisen työmäärää. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteenkuljetuksen seuranta on helpompaa ja ajantasaisempaa jätteenkuljetusrekisteriin reaaliaikaisesti päivittyvien tyhjennystietojen ansiosta. Kunnan järjestämässä kuljetuksessa kiinteistöjen kuuluminen jätehuoltojärjestelmään ja jätteen päätyminen viranomaisen osoittamaan paikkaan voidaan varmistaa tehokkaammin.

Kahden erilaisen kuljetusjärjestelmän olemassaolo vaikeuttaa kuljetusten alueellista kehittämistä, koska kaikessa kuljetuksia koskevassa suunnittelussa, päätöksenteossa sekä jätehuollon toimivuuden seurannassa ja valvonnassa on aina huomioitava kahden eri järjestelmän vaikutukset ja niiden asettamat reunaehdot.

Toivakan ympäristönsuojeluviranomainen toimii yhdessä ELY-keskuksen kanssa jätehuollon valvontaviranomaisena. Valvontaviranomainen ei ole tehnyt säännönmukaista seurantaa siitä, miten jätehuoltojärjestelyt kiinteistöillä ovat toimineet. Valituksia kiinteistöjen epäasianmukaisesta jätteenkäsittelystä tai ympäristöhaitoista ei ole tullut viranomaisen tietoon. Valvontaviranomaisen rooli on sama kummassakin kuljetusjärjestelmässä, joten kuljetusjärjestelmä ei vaikuta valvovan viranomaisen työmäärään.

4 YHTEENVETO

Toivakan kunnassa on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Jätehuoltoviranomaisen on kuljetusjärjestelmäpäätöksen tehtyään säännöllisesti seurattava ja valvottava jätelain mukaisten edellytysten täyttymistä ja tarvittaessa muutettava päätöstä, jos lain mukaiset edellytykset eivät täyty.

Toivakan teknisen lautakunnan tekemää päätöstä jatkaa sopimusperusteista jätteenkuljetusta kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena ei ole tarkasteltu jätelain edellyttämällä tavalla. Jätehuoltoviranomaisen tekemän selvityksen perusteella ei voida varmistua siitä, että nykyinen järjestelmä olisi lain ehtojen mukainen.

Toivakassa toimii kaksi kuljetusyrittäjää, mutta selvityksen perusteella ei pystytä varmistumaan siitä, että kuljetuspalveluita olisi saatavissa kattavasti ja tasapuolisesti koko kunnan alueella. Kunnassa on alueita, joissa useampi kiinteistö ei ole järjestänyt jätehuoltoa. Jätehuoltoviranomaisen on huolehdittava, että kaikilla sen vastuulle kuuluvilla kiinteistöillä on käytössä kiinteistöittäinen jätteenkuljetus. Kaikkien asuinkiinteistöjen myös vapaa-ajan kiinteistöjen, tulee kuulua kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen jä-

tehuoltomääräysten mukaisesti. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus edellyttää kuitenkin kiinteistöiltä omaa halukkuutta kilpailuttaa ja sopia jätteenkuljetuksista yrittäjän kanssa. Jätehuoltojärjestelmän ulkopuolelle jäävät kiinteistöt heikentävät jätehuollon yleistä toimivuutta, voivat johtaa jätteiden epäasianmukaiseen käsittelyyn ja myös asettavat kuntalaiset eriarvoiseen asemaan.

Kohtuullisuuden ja syrjimättömyyden ehdot eivät täyty tilanteessa, jossa yhdellä kuljetusyrittäjällä on selvä määräävä asema markkinoilla ja kiinteistöjen jäteastian tyhjennyshinta perustuu kiinteistön sijaintiin, kilpailutusolosuhteisiin ja kuljetusmatkoihin. Tehty hintavertailu osoittaa, että erot tyhjennyshinnoissa eri kuljetusjärjestelmien välillä johtuvat nimenomaan kuljetusosuudesta, jonka kuljetusyrittäjät määrittelevät itse.

Nykyinen järjestelmä ei myöskään edistä jätehuollon yleistä toimivuutta tai alueellista kehittämistä perustuessa yksityisten yritysten toimintaan. Kuntien omistama jäteyhtiö on perustettu hoitamaan kunnille kuuluvat jätehuollon palvelutehtävät ja osakassopimuksessa yhtiön keskeisimmäksi tehtäväksi on annettu myös jätehuollon kehittäminen. Jätehuollon kokonaisuus koostuu jätteen keräyksestä, kuljetuksesta ja käsittelystä. Malli, jossa kuntien omistama yhtiö vastaa yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä, on eri tutkimuksissa todettu kiistattomasti tehokkaimmaksi, tasapuolisimmaksi, edullisimmaksi ja ympäristön kannalta järkevimmäksi tavaksi hoitaa jätehuolto, myös kuljetukset.

Nykyisen kuljetusjärjestelmän vaikutusten ei voida arvioida olevan myönteisiä kotitalouksien asemaan ottaen huomioon palvelun hinnoittelu, kattavuus sekä aidon kilpailutilanteen puuttuminen. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus lisää viranomaisen työmäärää jätehuoltovelvoitteiden seurannassa. Jätehuoltoviranomaisen näkökulmasta jätehuollon seuranta on helpompaa ja ajantasaisempaa kunnallisessa järjestelmässä, kun viranomainen pystyy hoitamaan tehtäviään ja puuttumaan mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin yksinkertaisemmin ja nopeammin.

Päätöksen vaikutukset yritysten toimintaan riippuvat siitä, toimiiko yritys valtakunnallisesti vai paikallisesti. Kuljetusyrityksillä on kunnan vastuulla olevan jätteen tyhjennyspalvelun lisäksi myös muuta toimintaa, muun muassa elinkeinoelämässä syntyvien jätteiden jätehuolto. Hallituksen esitys jätelain muuttamisesta tulisi näillä näkymin rajaamaan entisestään kunnan vastuuta ja lisäämään vapailla markkinoilla olevien kiinteistöjen jätteenkuljetuspalveluita. Järjestelmän vaikutus yrityksiin riippuu siitä, toimiiko yritys alueella vai onko se pyrkimässä alueelle uutena yrittäjänä. Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kilpailutuksessa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia, jossa säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta.

Kuljetusjärjestelmäselvityksen perusteella jätelain edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle eivät täyty. Jos jätehuoltoviranomainen tekee päätöksen siirtymisestä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisesta riittävällä siirtymäajalla. Siirtymäajan on otettava huomioon alueen jätteenkuljetusyrittäjien mahdollisuudet sopeuttaa toimintansa muutokseen. Tilanteesta riippuen sopiva siirtymäajan pituus on tavallisesti 2–3 vuotta (YM, Jätelakiopas, 5/2015).

Yritys A

0 2 4 6 8 10 km

HNi 1.3.2018

Taustakartta © Maanmittauslaitos avoin data 3/2018

Yritys B

0 2 4 6 8 10 km

HNi 1.3.2018

Taustakartta © Maanmittauslaitos avoin data 3/2018